

שיעור הוצאתם כדי לזבל קלח של כרוב, דברי רבי עקיבא. וחכמים אומרים: כדי לזבל כרישא חציר.

הרי שגרעין אחד בלבד [שהכרוב והכרישא באים ממנו] חשוב, ומדוע לא יתחייב על הוצאת גרעין אחד?

ומתריצין: אמר רב פפא: הא דחייב על זבל לצורך גרעין אחד, משום דזריע. כבר נזרע הגרעין ויש לו חשיבות בפני עצמו שאדם טורח לזבל אותו.

הא דלא חייב אלא על הרבה גרעינים, דלא זריע. לפי שאין אדם טורח להוציא נימא גרעין אחת לשדה לזריעה.

שנינו במשנה: זרע קישואין.

תנו רבנן: המוציא גרעינין של תמרה, אם לנטיעה (2) שתיים. אם לאכילה — כמלא פי חזיר.

וכמה מלא פי חזיר? אחת.

ראוי לנכרי. [כמו שאמרו בגמרא דגרעיני תמרה שיעורן כמלא פי חזיר, ואעפ"י שישאל אסור לגדל חזירין, הרי שמשערין בנכרין]. ומ"מ כך הוא האמת דחגב אין טעון שחיטה כדמוכח להלן בגמרא.

והתוס' בד"ה דלא, הביאו מבה"ג, דילפינן מדכתיב "ואת כל נפש החיה הרומשת במים", דהיינו דגים, ולאחר מכן כתיב "ואת כל נפש השורצת" דהיינו חגבים. משמע שאין טעונים שחיטה כדגים.

2. היינו שהם ראויים לנטיעה או במקום שרגילין

רבי יהודה בן בתירה אומר: אפילו לא הוציא אלא חמשה גרעינים בלבד חייב חטאת. זרע קישואין — שנים. שהוא חשוב יותר משאר זרעוני גנה [דברי הכל הוא, רמב"ם בפיהמ"ש]. וכן זרע דילוועין — שנים, זרע פול המצרי — שנים.

המוציא חגב חי טהור — כל שהוא. כלומר, אפילו הוא קטן ביותר, כיון שמצניעין אותו לקטן לשחק בו.

חגב מת — כגרוגרת, כשיעור כל האוכלין, שהרי חגב טהור מותר לאכלו בלא שחיטה. (1)

צפורת כרמים מין צפור בין חיה בין מתה — כל שהוא, לפי שמצניעין אותה לרפואה. כדמפרש בגמרא.

רבי יהודה אומר: אף המוציא חגב חי טמא — כל שהוא. שמצניעין אותו לקטן לשחוק בו. ובגמרא יתבאר במה נחלקו ת"ק שסובר כן רק בחגב חי טהור, ורבי יהודה.

גמרא:

ורמינהו: תנן [לעיל פ ב]: זבל וחול הדק

על הוצאה השניה, אבל בהוצאה אחת פטור על המין השני דהוי הכל כמו דבר אחד.

ועוד תירצו, דהחידוש הוא למ"ד תמחויין מחלקין [לעיל עא, א] דהיינו אם אכל שתי כזיתים שכל אחד נתבשל בצורה אחרת חייב חטאת על כל אחת ואחת, וס"ד דה"ה מינים מחלקים. ועיין מהרש"ל ומהרש"א.

1. כתב תוס' הרא"ש דמכאן אין ראייה דחגב אין טעון שחיטה. דאפשר לפרש דמת היינו שחוט. ועוד, דאף אם היה אסור לישראל לאוכלו בלא שחיטה ג"כ היה שיעורו כגרוגרת דהרי

אם להסיק — כדי לבשל ביצה קלה.

כיצד?

אם לחשבון, שנותנים גרעינים לסימן כמה כסף הוא חייב — שתיים.

אחרים אומרים — חמש. כי עד חמש זוכרים אנשים את המנין ואין צריכים לתת סימן.

תנו רבנן: המוציא שני נימין מזנב הסוס ומזנב הפרה, חייב. לפי שמצניעין אותן לנישבין, לעשות מהם רשת לצוד צפרים.

מקשה של חזיר נימין קשים שבשדרה של חזיר — אחת. שהסנדלרים שמים אותו בראש חוט התפירה.

צורי דקל שעושים מהם סלים — שתיים. לשני בתי נירין [עייין משנה עג, א].

תורי דקל שהם דקים מצורי דקל וגדלים סביב הדקל — אחת [רש"י אומר שאינו יודע למאי חזי, והערוןך פירש שראוי לתפור פי דלעת].

שנינו במשנה: ציפורת כרמים בין היה בין מתה כל שהוא.

ומבארין: מאי ציפורת כרמים? אמר רב: פליא ביארי כך שמה.

אמר אבוי: ומשתכח היא נמצאת בדיקלא דחד נבארא. בדקל צעיר שלא הספיק אלא רק סיב אחד להיכרך סביבו. ועבדי ליה לחוכמא משתמשין בה כדי להחכים ולפתוח הלב.

אכיל ליה לפלגא דימיניא אוכלים את חצי הצפור הימני, ופלגא דשמאליה ואת המחצית השמאלית רמי לה בנובתא דנחושא מכניס לתוך קנה מנחשת, וחתים לה בשיתין גושפנקי, בששים חותמות [לאו דוקא ששים, אלא כלומר מכסה את הקנה בהרבה כיוסיים כגון זפת ושעוה ואדמה]. ותלי לה באיברא דשמאלא, בזרועו השמאלית.

וסימניך "לב חכם לימינו, ולב כסיל לשמאלו". כגון זה, שהוא צריך עדיין להחכים.

וחכים כמה דבעי, וגמר לומד כמה דבעי, ואכיל ליה לאידך פלגא לאחר שיחכים. דאי לא אכיל ליה אלא זורקו — מיעקר תלמודו ישכח כל מה שלמד על ידו.

שנינו במשנה: רבי יהודה אומר אף המוציא חגב חי טמא כל שהוא, שמצניעין אותו לקטן לשחוק בו.

ומבארין: ותנא קמא סבר חגב טמא לא מצניעין אותו לקטן.

מאי טעמא?

דלמא אכיל ליה והרי הוא אסור באכילה. (3) ומקשינן: אי הכי, טהור נמי אסור באכילה כשהוא חי. ולא משום אבר מן החי, שהרי אינו טעון שחיטה, אלא משום מיאוס.

3. ואפילו למ"ד דאין בי"ד מצווין להפריש קטן מדבר איסור, מ"מ להאכילו בידים אסור. רש"י ד"ה דלמא.

לנטוע, והוי סתמא לנטוע. ואין לפרש שכיון בהדיא לנטיעה, דא"כ אפילו בגרעין אחד חייב, כמבואר לקמן בריש המצניע. תוד"ה אם.

כשיעורו, אם יש בו כשיעור הקבוע לו, וכפי ששנינו בפרקים הקודמים.

ואם לאחר שהוציא את הדבר שהצניע, נמלך בדעתו שלא להשתמש בו לזרע או לדוגמא או לרפואה, אלא חזר והכניסו לביתו — אינו חייב בהכנסה זו אלא אם יש בו כשיעורו. שהואיל ונמלך, בטלה מחשבתו הראשונה, והרי הוא ככל אדם.

גמרא:

והוינן בה: למה ליה למיתני "המצניע"? ליתני "המוציא לזרע ולדוגמא ולרפואה חייב בכל שהוא"? שהרי אפילו לא הצניעו אלא רק הוציאו לשם כל אלו יש לו להתחייב. שהרי כל הטעם דבעינן שיעורא בזרעונים, הוא כדאמרינן לעיל, שאין אדם מוציא גרעין אחד לזריעה. אבל זה שהוציא בפירוש גרעין אחד לזריעה גילה דעתו שזרע אחד חשוב אצלו.

ומתריצין: אמר אביי: הכא במאי עסקינן: כגון שהצניעו, ושכח למה הצניעו. והשתא קא מפיק ליה סתמא, לא לשם מטרה כל שהיא אלא מעבירו מבית לבית. (6) מזה דתימא כיון דשכח, בטולי בטלה א-אז מחשבתו הראשונה, והרי אין כאן לא מחשבת הצנעה ולא מחשבת הוצאה.

דהא רב כהנא הוה קאים קמיה דרב. והוה קמעבר שושיבא אפומיה העביר חגב טהור על שפתיו. אמר ליה רב: שקליה! הסירנו, דלא לימרי: מיכל קאכיל ליה, וקעבר משום "בל תשקצו את נפשותיכם", שהוא מאוס לאכלו כשהוא חי.

ומתריצין: אלא, בעודו חי אין חשש שיאכלנו. רק דילמא מיית ואכיל ליה. (4) הילכך בחגב טהור נותנין אותו לקטן, שהרי אין איסור לאכלו מת.

ורבי יהודה סבר: אי מיית, קטן מיספד ספיד ליה, שמצטער על מותו, ולא אוכלו. וממילא, גם בחגב טמא אין חשש ליתנו לקטן.

הדרן עלך אמר רבי עקיבא

פרק המצניע

מתניתין:

המצניע לזרע, כדי להשתמש בו לזריעה, ולדוגמא או שהצניע דבר כדי להראותו לדוגמא, או שהצניע לרפואה, והוציאו בשבת, חייב עליו בכל שהוא. (5)

וכל אדם שהוציאו אין חייב עליו אלא

4. הקשה הרש"ש דמ"מ ראוי ליתנו לנכרי קטן [עיי'ן הערה 1].

5. כתבו הראשונים שדוקא כשהצניע לאלו האמורים במשנה, לפי שהם בעצם חשובים בכל שהוא אלא שאין אדם טורח עליהם בכך, ומכיון שאדם זה טרח והצניעם הרי הם בחשיבותם.

אבל המצניע אוכלים בכל שהוא אינו חייב, שפחות מכגרוגרת אינו חשוב אוכל, ובטלה דעתו אצל כל אדם.

6. הגמרא היתה יכולה לתרץ שהוא זוכר בשעת הוצאה למה הצניעו אלא שההוצאה היתה בסתמא, ולכן א"א לחייבו על ההוצאה אלא על